

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Ludmily Valentové v právní věci žalobce: **Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany**, Trávnickova 1765, Praha 5, zastoupený JUDr. Ivanem Juřenou, advokátem se sídlem Nábřeží 599, Zlín, proti žalovanému: **Ministerstvo kultury**, Maltézské náměstí 471/1, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 1. 2008, č. j. 9 Ca 224/2005 - 131,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I.

Vymezení předmětu řízení

[1] Žalobce jakožto občanské sdružení podal dne 9. 4. 2001 (ještě pod svým původním názvem ZASTUDENA.cz) u žalovaného žádost podle § 98 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy majetkových autorských práv k počítačovým programům.

[2] Podáním ze dne 12. 6. 2001 žalobce svou žádost o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy změnil a práva, která mají být kolektivně spravována, vymezil takto:

1. práva povinně kolektivně spravovaná: právo na užití počítačových programů jakožto autorských děl kabelovým přenosem - § 96 odst. 1 písm. c) autorského zákona.
2. práva dobrovolně kolektivně spravovaná:
 - a) právo na pronájem počítačových programů jakožto autorských děl dle § 12 odst. 4 písm. c) autorského zákona,

- b) práva na sdělování počítačových programů veřejnosti dle § 12 odst. 4 písm. f) autorského zákona:
- 1) právo na zpřístupňování počítačových programů jakožto autorských děl způsobem, že kdokoli k nim může mít přístup na místě a v čase podle své vlastní volby, zejména počítačovou nebo obdobnou sítí podle § 18 odst. 2 autorského zákona.
 - 2) právo na vysílání počítačových programů jakožto autorských děl televizí podle § 21 autorského zákona,
 - 3) právo na provozování televizního vysílání počítačových programů jakožto autorských děl podle § 23 autorského zákona,
 - 4) právo na vystavování počítačových programů jakožto autorských děl podle § 17 autorského zákona.

[3] Výše uvedenou žádost žalovaný rozhodnutím ze dne 20. 7. 2001, č. j. 6407/2001, zamítl. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce dne 6. 8. 2001 rozklad, který ministr kultury rozhodnutím ze dne 31. 10. 2001, č. j. 6407/2001, zamítl a rozhodnutí žalovaného potvrdil. Rozhodnutí ministra kultury žalobce napadl žalobou k Vrchnímu soudu v Praze (podle tehdejších předpisů). Jelikož tato věc nebyla skončena Vrchním soudem v Praze do 31. 12. 2002, byla podle § 132 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), postoupena Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení v řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s. – tedy v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu. Nejvyšší správní soud následně jak rozhodnutí ministra kultury ze dne 31. 10. 2001, č. j. 6407/2001, tak rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 7. 2001, č. j. 6407/2001, zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80, dostupný na www.nssoud.cz).

[4] V návaznosti na zrušující rozsudek Nejvyššího správního soudu žalovaný vydal nové rozhodnutí ze dne 14. 4. 2004, č. j. 6407/2/2004, kterým žádost žalobce opětovně zamítl. Ministr kultury však rozhodnutím ze dne 22. 7. 2004, č. j. 10640/2004, k rozkladu žalobce rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 4. 2004, č. j. 6407/2/2004, zrušil a věc mu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

[5] Následně vydal žalovaný nové rozhodnutí ze dne 27. 1. 2005, č. j. 6407/2001/61/05, kterým žádost žalobce opět zamítl. Hlavní argumenty žalovaného byly následující: (1) autorský zákon chrání pouze strojový a zdrojový kód počítačového programu, a nikoliv výsledek zobrazení počítačového programu na obrazovce počítače (označované též jako komunikační rozhraní či uživatelské rozhraní či tzv. „*look and feel*“), přičemž na uživatelské rozhraní se uplatňuje toliko ochrana proti nekalé soutěži; (2) kolektivní správa práv k počítačovým programům je sice teoreticky možná, nicméně povinná kolektivní správa v podstatě nepřipadá v úvahu a dobrovolná kolektivní správa je neúčelná.

[6] Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce rozklad, který ministr kultury rozhodnutím ze dne 6. 6. 2005, č. j. 8610/2005, zamítl a rozhodnutí žalovaného potvrdil.

[7] Rozhodnutí ministra kultury ze dne 6. 6. 2005, č. j. 8610/2005, žalobce posléze napadl žalobou u Městského soudu v Praze. V žalobě žalobce brojil mimo jiné proti oběma hmotněprávním závěrům žalovaného (tj. že autorský zákon nechrání uživatelské rozhraní jakožto vyjádření počítačového programu a že kolektivní správa autorských práv, pokud jde o povinnou kolektivní správu, nepřichází v úvahu, a pokud jde o dobrovolnou kolektivní správu, není účelná).

[8] Pokud jde o závěr, že autorský zákon nechrání zobrazení počítačového programu, žalobce poukazyval na to, že toto stanovisko uplatnil žalovaný již v řízení před Nejvyšším správním soudem, a podle názoru žalobce Nejvyšší správní soud tuto námitku nepřijal, a tudíž jde o *res indicata*.

[9] Žalobce měl za to, že definice počítačového programu zakotvená v § 2 odst. 2 autorského zákona se vztahuje i na uživatelské rozhraní. Podle jeho názoru je počítačový program vnímatelný ve dvou rovinách: (a) ve zdrojovém či strojovém kódu; a (2) ve způsobu komunikace (komunikační rozhraní). Počítačový program je chráněn jako dílo literární (viz § 65 autorského zákona), nicméně se jedná toliko o právní fikci (neboť počítačový program je autorským dílem *sui generis*), a proto nelze chránit pouze zdrojový či strojový kód počítačového programu. Podle žalobce, ať je počítačový program vnímán v jakémkoliv ztvárnění, je vždy v takovém ztvárnění chráněn. Žalobce nesouhlasí s kritériem funkcionality počítačových programů zastávaným žalovaným. Podle tohoto výkladu počítačový program slouží primárně jiným funkcím a vysílání výsledku počítačového programu zobrazeného na monitoru nelze považovat za formu distribuce počítačového programu, neboť uživatel-spotřebitel nedostal kopii počítačového programu v podobě umožňující využití funkce, pro kterou byl program určen. Podle žalobce naopak není podstatná funkce či účel anebo význam díla, ale duševní proces tvorby a naplnění znaků autorskoprávní kvality výsledku tohoto procesu. Žalobce je toho názoru, že pokud má být autorskoprávní užití určitého druhu děl vyloučeno, může se tak stát pouze a jen v případě, kdy takové užití nepřichází vůbec do úvahy, jelikož příslušným způsobem nelze zpřístupňovat dílo ani jeho část (§ 2 odst. 3 autorského zákona); např. u výtvarných děl tak nepřipadá v úvahu rozhlasové vysílání. Počítačový program ve výsledku jeho zobrazení je na obrazovce běžně vnímatelný, a proto uvedený způsob užití díla nelze vůbec pokládat za pojmově vyloučený, jak uvádí žalovaný. Pokud je tedy příslušným způsobem užití (zde např. shlédnutím na televizní obrazovce) dílo či jeho část zpřístupňováno, nelze v žádném případě hovořit o tom, že by šlo o autorskoprávní užití. Jestliže totiž příslušným způsobem dílo či jeho část zpřístupňováno je, pak by zákon sám musel omezit či vyloučit (viz § 29 autorského zákona) obecné majetkové právo vztahující se k jeho užití (viz § 12 autorského zákona), což se však nestalo.

[10] Žalobce odkazoval rovněž na autorskoprávní doktrínu, z níž má podle žalobce vyplývat, že s ohledem na funkci počítačového programu se právě způsob komunikace (jeho obrazové či zvukové ztvárnění) považuje za předmět ochrany v rámci počítačového programu, tj. funkce programu právě předurčuje požadavek ochrany i obrazového (zvukového obrazového) ztvárnění programu na obrazovce a že funkcionality programu je irelevantní. Na závěr žalobce dodává, že ochrana uživatelského rozhraní před nekalou soutěží je nedostatečná.

[11] Podle žalobce výklad, podle kterého výsledek zobrazení počítačového programu na obrazovce je chráněn jakožto objektivně vnímatelné zobrazení tohoto autorského díla, potvrzuje rovněž znění § 66 odst. 2 autorského zákona, který stanoví, že za rozmnožování (tj. užití) počítačového programu se považuje i zhotovení rozmnoženiny, která je nezbytná pro jeho zobrazení, provoz a přenos. Z uvedeného ustanovení tak plyne, že i zobrazení počítačového programu je případem zvláštního jednání (zpřístupňování díla - počítačového programu), které zákon podřazuje pod autorskoprávní užití díla rozmnožováním. Žalovaný tak svým výkladem popírá nejen další ustanovení autorského zákona, které přiznává ochranu počítačovým programům „*bez ohledu na formu jeho vyjádření*“ (§ 65 odst. 1 autorského zákona), ale rovněž základní definici autorského díla, které může být vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam, tj. dílo je předmětem autorského práva bez ohledu na uvedené okolnosti (viz § 2 odst. 1 autorského zákona).

[12] Žalobce na podporu svého výkladu odkazoval mj. na úpravu v čl. 4 a čl. 5 odst. 3 směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů (dále jen „směrnice 91/250/EHS“, s účinností od 25. 5. 2009 byl její obsah s ohledem na pozdější změny znovu kodifikován ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů – pozn. NSS) a na čl. 4 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (přijaté dne 20. prosince 1996 v Ženevě a publikované pod č. 33/2002 Sb.m.s.) a poukazoval na časté porušování autorských práv u počítačových programů.

[13] Žalobce uzavřel, že podle § 18 odst. 1 autorského zákona se „[s]dělováním díla veřejnosti ... rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově“. Podle § 21 odst. 1 autorského zákona „[v]ysíláním díla rozhlasem nebo televizí se rozumí zpřístupňování díla rozhlasem či televizí a jiné takové zpřístupňování díla jakýmkoli jinými prostředky sloužícími ke šíření zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření bezdrátově nebo po drátě, včetně šíření po kabelu nebo vysílání pomocí družice, původním vysílatelem“. Způsoby užití odvozenými od televizního vysílání díla jsou kabelový přenos televizního vysílání díla a provozování televizního vysílání díla (definované v § 22 odst. 2 a § 23 autorského zákona). Vysíláním výsledku zobrazení počítačového programu dochází k zpřístupňování tohoto díla v nehmotné podobě, přičemž vzhledem k tomu, že v tomto zobrazení patrně není primárně zpřístupňován zdrojový či strojový kód programu, je počítačový program zpřístupňován v druhé rovině „způsobu komunikace“ s veřejností a tudíž v určité části díla počítačového programu. Zároveň pak dochází k užití takto vysílaných děl přenosem vysílání díla a provozováním vysílání díla.

[14] Žalobce dále nesouhlasil se závěry žalovaného, že výkon kolektivní správy práv k počítačovým programům buďto nepřichází do úvahy, jak je tomu dle žalovaného u televizního vysílání a provozování televizního vysílání, anebo není účelné práva k počítačovým programům kolektivně spravovat. Žalobce rovněž zpochybňoval argument žalovaného, že možný individuální výkon práv znemožňuje ustanovení dobrovolné kolektivní správy. Reagoval tak na argument žalovaného, podle něhož účelnost výkonu dobrovolně kolektivně spravovaných práv je dána tam, „kde je pro autora nemožné nebo velmi obtížné monitorovat užití díla a uplatňovat individuálně právo na odměnu za udělení licence k užití“, a „ustavit kolektivního správce jen pro taková práva, která může vykonávat jen na základě smlouvy o zastoupení, by bylo neúčelné“. Podle žalobce není zřejmé, proč by udělení oprávnění ke kolektivní správě měla bránit skutečnost, že tato práva lze vykonávat jen na základě smlouvy o zastoupení. Z žádného ustanovení autorského zákona totiž neplyne, že by kolektivní správce mohl být ustaven jedině v případě, kdy bude žadatel zároveň pověřen výkonem práv povinně kolektivně spravovaných.

[15] Podle žalobce individuální výkon práv je principem, na kterém stojí dobrovolná kolektivní správa, z čehož plyne, že individuální výkon práv nemůže být překážkou výkonu kolektivnímu a tím pádem ani pro udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy práv. Neplatí tedy konstrukce, podle níž by možnost individuálního výkonu práv bez dalšího znamenala neúčelnost kolektivní správy. Žalobce dále tvrdil, že ustanovením kolektivního správce mohou nositelé práv vyvažovat své hospodářsky slabší postavení (např. tvůrci „freeware“), dále vyvažovat nemožnost zajištění dohledu nad dodržováním podmínek udělených licencí – např. pro rozsah užití co do prostorového a množstevního rámce (§ 100 odst. 4 autorského zákona) a potírat porušování práva autorského. Pouze skutečně silný subjekt, schopný být partnerem pro většinou podnikatelsky orientované uživatele, může plnit roli ochránce majetkových práv nositelů práv. Bohužel tyto aspekty výkonu kolektivní správy práv žalovaný podle žalobce vůbec nezkontroloval.

[16] Městský soud v Praze žalobu rozsudkem ze dne 9.1. 2008, č.j. 9 Ca 224/2005-131, zamítl. Městský soud se ve svém rozsudku nejprve vypořádal s rozsudkem Nejvyššího správního soudu

ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80. Ustanovení § 98 odst. 6 autorského zákona nestojí podle městského soudu v zákoně izolovaně a není jediným ustanovením, které se zabývá účelem kolektivní správy, resp. účelným výkonem kolektivní správy. Účelem kolektivní správy není jen kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových práv autorských, ale je jí i umožnění zpřístupňování předmětu těchto práv veřejnosti (§ 95 odst. 1 autorského zákona). Městský soud souhlasil s žalobcem a s názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v jeho rozsudku ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80, že kolektivní výkon práv, která jsou v § 96 odst. 1 autorského zákona uvedena jako práva povinně kolektivně spravovaná, je a musí být vždy hodnocen jako účelný. Podle § 98 odst. 6 autorského zákona má však žalovaný v řízení o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy přihlížet také k tomu, zda je žadatel způsobilý k řádnému a účelnému výkonu kolektivní správy. Autorský zákon tak váže posouzení účelnosti kolektivní správy nejen na existenci práv stanovených ve výčtu v § 96 odst. 1 autorského zákona, ale i na cíl a smysl kolektivní správy práv v rovině *zpřístupňování* předmětu těchto práv veřejnosti (§ 95 odst. 1 téhož zákona) prostřednictvím kolektivního správce, který je schopen (je způsobilý) autorské dílo veřejnosti zpřístupnit. Z dikce § 98 odst. 6 autorského zákona tak nelze bez dalšího dovozovat, že by každý žadatel měl při splnění podmínek stanovených pod písm. a) až d) tohoto zákonného ustanovení vždy právní nárok na udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy těchto práv. Z poukazu Nejvyššího správního soudu (v rozsudku č. j. 6 A 136/2001 - 80) na posouzení neúčelnosti některého z těchto práv proti vůli zákonodárce, je zcela zřejmé, že Nejvyšší správní soud hodnotil způsobilost práv zákonem vymezených být povinně kolektivně spravována pouze principiálně ve vztahu ke znění zákona, nikoliv ve vztahu ke konkrétní žádosti žalobce. Nejvyšší správní soud ostatně zrušil rozhodnutí žalovaného pro vady řízení, a tudíž se hmotněprávním nárokem žalobce na udělení oprávnění nezabýval. Žalovanému tak Nejvyšší správní soud toliko vytkl, že nerozlišoval mezi právy povinně a dobrovolně kolektivně spravovanými a že z jeho rozhodnutí není zřejmé, výkon kterých konkrétních práv žalobcem uplatňovaných a z jakého důvodu považoval za neúčelný.

[17] Městský se dále zabýval základní otázkou, zda má být počítačový program jakožto autorské dílo chráněn a spravován v jeho užití ve zdrojovém či strojovém kódu (dle stanoviska žalovaného), nebo také pokud jde o zobrazení jeho grafického rozhraní prostřednictvím uživatelských obrazovek (stanovisko žalobce). Městský soud se přiklonil k argumentaci žalovaného, a to zejména z následujících důvodů.

[18] Městský soud poukázal na to, že § 65 odst. 1 autorského zákona stanoví, že počítačový program je chráněn jako dílo literární, avšak další související otázky včetně kolektivní správy ve vztahu k počítačovým programům neupravuje a nezakotvuje ani zvláštní úpravu pro ochranu literárních děl. Podle městského soudu panuje v odborné veřejnosti obecná shoda na tom, že počítačový program naplňuje pojmové znaky autorského díla jako vlastního duševního výtvoru autora vyjádřeného v jakémkoliv objektivně vnímatelné podobě, a to bez ohledu na rozsah, účel a význam, pro který byl vytvořen. Není sporu o tom, že touto objektivně vnímatelnou podobou počítačového programu je jeho strojový či zdrojový kód, je však otázkou, zda jím je i zobrazení výsledku programu po zavedení kódu do počítače, zvláště pokud to provede na základě autorova svolení již osoba od autora odlišná. § 65 odst. 2 autorského zákona stanoví, že myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoliv prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou podle tohoto zákona chráněny. Klíčový je podle městského soudu právě způsob vyjádření počítačového programu jako autorského díla – tvůrčího duševního výtvoru, přičemž možnost vnímání díla veřejností není chráněna, jsou chráněny toliko tvůrčí výsledky autora vyjádřené ve hmotné podobě, a tou je zdrojový či strojový kód. Městský soud v této souvislosti poukazuje na čl. 10 odst. 1 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (sjednané a podepsané dne 15. dubna 1994 v Marrakeši a publikované pod č. 191/1995 Sb.), podle něhož „*počítačové programy, at' již*

ve zdrojovém kódu nebo strojovém kódu, budou chráněny jako díla literární...“, z čehož plyne, že tato mezinárodní smlouva za vyjádření díla v jeho literární době považuje jeho vyjádření ve zdrojovém či strojovém kódu.

[19] Rovněž směrnice 91/250/EHS pod pojmem „počítačový program“ rozumí „*programy v jakékoliv formě, včetně těch, které jsou součástí technického vybavení (hardware)*“ (sedmý bod odůvodnění), rovněž čl. 1 odst. 2 téže směrnice stanoví, že předmětem ochrany je „*vyjádření počítačového programu v jakékoliv formě*“, přičemž ovšem „*[m]yšlenky a zásady, na kterých je založen kterýkoliv z prvků počítačového programu včetně myšlenek a zásad, na kterých je založeno jeho rozhraní, nejsou chráněny autorským právem podle této směrnice*“. Tomu je třeba rozumět tak, že podstatou a funkcí počítačového programu je jeho určení ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému, nicméně autorskoprávní ochraně podléhá vyjádření počítačového programu jakožto výsledku tvůrčí činnosti, tj. jeho zdrojový či strojový kód. Uvedené podstatě úpravy počítačového programu jako autorského díla také napovídá i smysl vlastní autorskoprávní ochrany vyplývající z § 40 autorského zákona, když předmětem zásahu, proti němuž směřují jednotlivé prostředky autorskoprávní ochrany dle § 40 odst. 1 autorského zákona, stěžejí může být zobrazení výsledku počítačového programu. K relevantnímu zásahu [např. zásahu neoprávněnou výrobou, neoprávněným obchodním odbytem - § 40 odst. 1 písm. b) autorského zákona; nebo zhotovením rozmnoženiny či napodobeniny díla - § 40 odst. 1 písm. c) téhož zákona] nemůže dojít bez toho, aniž by došlo k dispozici se zdrojovým či strojovým kódem či k zásahu do zdrojového či strojového kódu. Rovněž k omezení rozsahu autorových práv (viz čl. 6 ve spojení s čl. 4 směrnice 91/250/EHS) může ze zákona dojít a v podstatě dochází až ve vztahu k rozmnoženině počítačového programu, kterou již používá oprávněný uživatel, což stvrzuje, že počítačový program je rozmnožován ve zdrojovém či strojovém kódu sloužícím k vložení do paměti počítače za účelem spojení všech elementů software a hardware od rozdílných výrobců, aby mohly společně pracovat a vytvořit výsledek počítačového programu. Pojem „zobrazení“ není v § 66 odst. 2 autorského zákona užit ve významu vymezení či vyjádření počítačového programu, nýbrž je zde zmíněn ve významu funkčního výsledku počítačového programu po zhotovení rozmnoženiny počítačového programu, nezbytné k zavedení a uložení do paměti počítače za účelem zobrazení, provozu a přenosu počítačového programu po aktivaci uživatelského rozhraní; přičemž jen skutečnost, že v části věty je užit slovní spojení „jeho zobrazení“ (když je tam i „jeho provoz a přenos“) pak vzhledem ke smyslu a významu § 66 odst. 2 neznámá, že počítačovým programem je jeho zobrazení, provoz a přenos v uživatelském prostředí a že tento výsledek vyžaduje nezbytnou autorskoprávní ochranu prostřednictvím kolektivní správy.

[20] Pokud jde o posouzení kolektivní správy práv povinně spravovaných, městský soud dal rovněž za pravdu žalovanému, přičemž vyšel z následujících úvah.

[21] Lze-li počítačový program (zdrojový či strojový kód) používat pouze tak, že je instalován, spuštěn a používán na k tomu určeném zařízení, pak jde o zpřístupnění díla se souhlasem autora, tedy po uplatnění jeho majetkového práva, které si je snadno a efektivně schopen zajistit sám autor. Počet možných způsobů zpřístupnění počítačových programů je omezený oproti možným způsobům zpřístupnění např. díla hudebního, což plyne ze skutečnosti, že klasická autorská díla jsou způsobilá být bezprostředně smyslově vnímána, počítačový program je naproti tomu funkčně určen k určité zadané činnosti – k aktivaci propojení instrukce s hardwarem počítače. Přestože je počítačový program chráněn ve smyslu autorského zákona jako ostatní autorská díla (tj. obecně dle § 2 odst. 1 autorského zákona) bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam, nelze jej užit všemi způsoby, na kterých je založena kolektivní správa práv povinně kolektivně spravovaných podle § 96 autorského zákona. Tím, že počítačový program lze používat jen po jeho spuštění, tj. způsobem provozu hardware počítače, je dáno také omezení způsobů využití

tvůrčího výtvaru autora – počítačového programu – a je tím v podstatě vyloučeno, aby počítačový program byl užit ve formě kabelového přenosu rozhlasového nebo televizního vysílání programu podle § 22 autorského zákona, neboť kabelový přenos vysílání zdrojového či strojového kódu jakožto výsledku tvůrčí činnosti nepřichází v úvahu.

[22] Podle městského soudu lze v daném případě pochybovat o potřebnosti povinné kolektivní správy i z toho důvodu, že je v podané žádosti o vydání povolení omezena pouze na ochranu jediného kolektivně spravovaného práva – práva na kabelový přenos vysílání díla. Vzhledem k tomu že v dané věci jde toliko o úvahy o nezbytnosti správy práva autora dát svolení k užití díla kabelovým přenosem, pak zásada, na níž je založena kolektivní správa autorských práv; tj. že kolektivní správa se uplatňuje tam, kde je individuální výkon práva nemožný či spojený s obtížemi, případně ekonomicky nevýhodný, v případě žalobcovy žádosti omezené pouze na právo na kabelový přenos pozbývá svého uplatnění a významu. Na základě těchto úvah dospěl městský soud k závěru, že výkon povinné kolektivně spravovaného práva se s ohledem na ojedinělou a jen teoretickou možnost zpřístupnit počítačový program kabelovým přenosem, ke které v praxi nedochází, jeví jako neúčelný.

[23] Městský soud se neztotožnil s žalobcem ani v otázce posouzení účelnosti kolektivní správy práv dobrovolně spravovaných.

[24] Pokud jde o účelnost a potřebnost kolektivní správy práva na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla dle § 12 odst. 4 písm. c) autorského zákona, městský soud se ztotožnil se žalovaným, že účelnost a potřebnost kolektivní správy práva na pronájem počítačových programů z důvodu zamezení porušování autorských práv ze strany pronajímatelů počítačových programů není v případě práv k počítačovým programům odůvodněna, neboť pronájemem a půjčováním díla se rozumí rozšiřování zpřístupňování díla v hmotné podobě (originálu či rozmnoženiny díla), a tedy zpřístupňování výsledků díla provozovateli internetových kaváren a heren předpokládá instalaci počítačových programů ve hmotné podobě. Praxe je tudíž taková, že autoři počítačových programů sami či prostřednictvím již ustálených zástupců udělují svolení k pronájmu na základě licenčních smluv. Městský soud z toho vyvodil, že pronájem počítačového programu je formou distribuce počítačového programu ve smyslu čl. 4 písm. c) směrnice 91/250/EHS, kdy počítačový program je rozšiřován v původní podobě či v podobě jeho rozmnoženiny směrem k pronajímateli, avšak uživateli je ve veřejném zařízení již distribuován pouze výsledek počítačového programu, neboť počítačový program nemůže tento uživatel využívat v jeho pravé hmotné podobě k funkci, k níž byl určen.

[25] Pokud jde o práva na sdělování díla veřejnosti dle § 12 odst. 4 písm. f) autorského zákona, městský soud uvedl, že formy sdělování díla veřejnosti, u nichž žalobce žádal o kolektivní správu práv (viz výše), jsou způsoby rozšiřování díla v jeho nehmotné podobě, tj. v daném případě ve formě zobrazení výsledku počítačového programu zakomponovaného ve zdrojovém či strojovém kódu za situace, kdy uživatelé nemají možnost počítačový program jako výsledek tvůrčí činnosti v jeho tvůrčí funkční podstatě použít, a tedy s ním ani nijak disponovat, nemohou jej proto zneužít či do něj zasahovat. Samotný počítačový program nelze zpřístupňovat v nehmotné podobě, rozhlasové a televizní vysílání počítačového programu je hypotetické a jeho předvádění na veletrzích nebo na televizní obrazovce může následovat až poté, co ho oprávněný uživatel instaluje do počítače, jedná se tedy opět o užití díla formou vytvoření či rozšíření rozmnoženiny díla. Při tomto sdělování veřejnosti tak uživatelé přistupují k využití až výsledků počítačového programu ve fázi, kdy nositelé autorských práv již svolili k jeho distribuci. Z toho městský soud dovodil, že individuální výkon autorských práv jeho nositeli je v těchto případech možný.

[26] Městský soud se neztotožnil ani s argumentací žalobce, podle níž individuální výkon autorského práva nebrání výkonu dobrovolné kolektivní správy tam, kde tato správa je požadována na základě vůle více autorů dát se zastupovat v rámci kolektivní správy dle autorského zákona. Podle městského soudu je třeba vycházet ze zásady, že kolektivní správa autorských práv je účelná tam, kde je pro autora nemožné nebo velmi obtížné monitorovat užití díla a uplatňovat individuálně právo na odměnu za udělení licence k užití, a takové podmínky musí být předestřeny i vzhledem k povaze a možnostem užití autorského díla. V podmínkách, kdy výkon kolektivní správy není společensky nezbytný z důvodu zaběhlých a fungujících prostředků trhu a hospodářské výhodnosti individuálního výkonu práv či jiného, např. agenturního zastoupení autorů ve variabilních podmínkách s možností dohadovat smluvní ceny, pak pouhá skutečnost, že žalobce byl ustaven jako sdružení k tomu, aby zastupoval autory, kteří projevíli vůli dát se zastupovat kolektivním správcem, bez dalšího neznamená, že na trhu při realizaci práv autorů vyvstala potřeba ustanovit kolektivního správce dle autorského zákona. Dále je nutné vzít podle městského soudu v úvahu, že žalobce v podstatě žádá o ustavení monopolu (§ 98 odst. 6 autorského zákona neumožňuje udělit oprávnění dalšímu subjektu ke kolektivnímu výkonu týchž práv pro tentýž druh díla) a že k výkonu kolektivní správy musí mít kolektivní správce určitý zdroj příjmů, přičemž ta část žádosti, v níž žalobce za hlavní zdroj příjmů označil výkon kolektivní správy *povinně* kolektivně spravovaných autorských práv, nebyla v dané věci shledána jako možná vzhledem k charakteristice počítačového programu.

[27] Dále městský soud při posuzování účelnosti kolektivní správy práv *dobrovolně* spravovaných konstatoval, že žalobce kromě obecného tvrzení o výhodnosti kolektivní správy práv neuvedl nic o užívání autorských děl v seznamu uvedených autorů tak, že by z tohoto užívání (kabelovým přenosem či jiným způsobem sdělování díla veřejnosti) vyplynula výhodnost zastoupení kolektivním správcem. Žalobce směřuje smluvní výkon kolektivní správy tam, kde již existuje výkon práv autora na základě licenční smlouvy způsobem, který již žalovaný zvažoval jako dostačující formu uplatňování majetkových práv autorů a zpřístupňování počítačových programů jako autorských děl, přičemž duplicitní výkon takového práva se jeví jako neúčelný. Kolektivní správa k tzv. počítačovým programům „freeware“ je podle městského soudu z povahy věci neúčelná. Žalobce neprokázal, že by v případě počítačových programů (na rozdíl od „klasických“ autorských práv) proti sobě stáli *slabší* autoři a *silní* uživatelé (situace se má podle městského soudu opačně). Městský soud má za to, že smysl kolektivní správy netkví pouze ve vůli autorů být zastoupen kolektivním správcem, což mohou autoři učinit i vůči jinému zástupci či zastupující agentuře, nýbrž jde o institut, který musí ve své hospodářské výhodnosti (účelnosti) natolik převažovat, že mu zákon u některých jiných autorských děl dovoluje pokrýt i správu práv autorů ostatních, smluvně nezastoupených. V posuzované věci není podle městského soudu rozhodné, že žadatelem je občanské sdružení, neboť předmětem řízení není posouzení oprávnění žalobce sdružovat se za určitým účelem, který zákon nezakazuje, nýbrž je jím posouzení účelu udělení povolení k žádané činnosti sdružení, které již existuje, přičemž tato činnost může být povolena jen tehdy, je-li dle své podstaty a významu účelná. Pro nevhodnost udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy hovoří i nedostatek autorského vymezení počítačového programu v autorském zákoně, různorodost autorskoprávních koncepcí a doktrín, různorodost typů počítačových programů (na rozdíl od literárních děl) a jejich možné ochrany apod.

II.

Kasační stížnost žalobce a vyjádření žalovaného

[28] Žalobce (stěžovatel) napadl rozsudek městského soudu včasnou kasační stížností, v níž uvádí důvody dle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., tedy namítá nesprávné posouzení právních otázek městským soudem a nepřezkoumatelnost rozsudku městského soudu spočívající

v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů nebo v jiné vadě řízení před soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

[29] Stěžovatel v kasační stížnosti v první řadě namítá, že městský soud nesprávně vyložil *ratio decidendi* rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80. Úvaha městského soudu, podle níž Nejvyšší správní soud v rozsudku sp. zn. 6 A 136/2001 při svém rozhodování nevzal v potaz konkrétní rozsah žádaného výkonu práv a jen obecně vyložil podmínky udělení oprávnění, podle názoru stěžovatele neobstojí. Z rozsudku sp. zn. 6 A 136/2001 podle stěžovatele vyplývá, že si Nejvyšší správní soud byl vědom obsahu správního spisu a vymezení předmětu žádosti a své zhodnocení provedl právě ve vztahu k žádanému výkonu práva na kabelový přenos počítačových programů jakožto autorských děl. Stěžovatel dále zdůrazňuje, že žalovaný uplatnil totožnou námitku o nemožnosti autorskoprávního užití výsledku zobrazení počítačového programu, a Nejvyšší správní soud tuto námitku nepřijal. Sám žalovaný si navíc tohoto byl vědom, když v žalobou napadeném rozhodnutí je (na str. 12) uvedeno, že „NSS vycházel zřejmě z toho, že užitím počítačového programu v autorskoprávním smyslu je i vysílání výsledku počítačového programu zobrazeného na monitoru počítače (tzv. *look and feel*)“. Na základě těchto skutečností shledává stěžovatel v postupu žalovaného i městského soudu porušení zásady vázanosti správního orgánu právními názory vyslovenými Nejvyšším správním soudem (stěžovatel zde odkazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu z dne 31. 8. 2004, č. j. 2 Afs 45/2003 - 118, publikovaný pod č. 402/2004 Sb.NSS). Porušení této zásady představuje podle stěžovatele jinou vadu řízení před soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., neboť městský soud měl žalovaným vznášené výhrady o nemožnosti autorskoprávního užití výsledku zobrazení počítačového programu odmítnout právě z toho důvodu, že Nejvyšší správní soud ji v předchozím řízení nepřijal a zabýval se užitím počítačových programů v kabelovém přenosu, aniž by judikoval, že takové užití nepřipadá do úvahy. Stěžovatel předpokládá, že by Nejvyšší správní soud v opačném případě žalobu zamítl s konstatováním, že k tomuto užití počítačových programů nemůže pojmově docházet.

[30] Stěžovatel se dále věnuje podle jeho názoru zásadní právní otázce celého sporu – v jakém rozsahu je počítačový program možné považovat za autorské dílo, tedy zda dochází k jeho užití také při jeho prezentaci uživateli zobrazením prostřednictvím uživatelských obrazovek (stanovisko stěžovatele), anebo je užití limitováno pouze na zdrojový či strojový kód (dle stanoviska žalovaného).

[31] Stěžovatel tvrdí, že provozovatelé televizního vysílání zpřístupňují ve vysílání ve vzrůstající míře počítačové programy, resp. zpřístupňují uživatelské zobrazení těchto programů. Žalovaný a městský soud uvádějí, že v takovém případě zobrazení uživatelského rozhraní není vyjádřením počítačového programu. Stěžovatel s tímto závěrem nesouhlasí. Provozovatelé vysílání podle stěžovatele ve vysílání zpřístupňují výsledek zobrazení, jak se počítačový program jeví drtivě většině uživatelů. Stěžovatel upozorňuje na to, že autorský zákon chrání i jednotlivé části díla (§ 2 odst. 3) a že § 66 odst. 2 autorského zákona (jakož i čl. 4 směrnice 91/250/EHS) uvažuje o zobrazení programu jakožto o užití podléhajícím souhlasu nositele práv, jedná se o zpřístupnění díla – počítačového programu - jeho vysíláním. Dochází-li pak k vysílání počítačového programu (§ 21 autorského zákona), musí také docházet i k jeho kabelovému přenosu (viz definice tohoto užití díla dle § 22 autorského zákona) a k provozování televizního vysílání počítačového programu (§ 23 autorského zákona). Městský soud ovšem dospěl k závěru, že počítačový program je chráněn pouze ve formě zdrojového a strojového kódu jakožto tvůrčí výsledky autora (programátora), a to jen ve hmotné podobě. Stěžovatel namítá, že není podstatné, jakou formou je vyjádřeno dílo, jak jej lze vnímat; relevantní je pouze skutečnost, zda je v jakékoli objektivně vnímatelné podobě vyjádřeno či zachyceno (§ 9 odst. 1

autorského zákona). S ohledem na rozmanitost tvůrčího vyjádření je tato zásada zcela pochopitelná, a proto autorský zákon neobsahuje definici počítačového programu (stejně jako neobsahuje ani definici díla hudebního či architektonického, urbanistického či kartografického). Pojmovými znaky počítačového programu jakožto autorského díla ve smyslu § 2 autorského zákona jsou: (1) tvůrčí duševní činnost fyzické osoby projevující se v individualitě (§ 2 odst. 1), resp. původnosti (§ 2 odst. 2) tohoto díla; (2) objektivní vnímatelnost díla v jakékoli smysly vnímatelné podobě (zachycení, provedení, zobrazení apod.). Forma vyjádření ani účel ani hodnota počítačového programu (ani autorského díla obecně) není rozhodná; rozhodné je naplnění dvou výše uvedených podmínek. Závěr městského soudu, že uživatelské rozhraní („*look and feel*“) nepožívá autorskoprávní ochrany, protože sama možnost vnímání díla veřejností chráněna není, podle stěžovatele prolamuje tuto tvůrčí zásadu autorského práva.

[32] Stěžovatel dále zásadně nesouhlasí s kritériem funkcionality počítačového programu, na jehož základě městský soud podle stěžovatele rozlišuje mezi samotným vyjádřením autorského díla a jeho autorskoprávním užitím. Podle názoru stěžovatele je toto rozlišení irelevantní a opomíjí základní principy, na nichž je autorské právo vystaveno, neboť pouze hranice smyslového vnímání limitují vnímatelná vyjádření autorských děl; i v díle zpracovaném se vždy projevuje původní dílo, přičemž souhlas nositele práv se vyžaduje jak k zahrnutí díla původního do díla zpracovaného, tak i při užití díla zpracovaného. Stěžovatel na tomto místě uvádí na podporu své argumentace několik příkladů: (1) hudební dílo lze vnímat jak ve formě notového zápisu, tak ve formě audio(vizuální); (2) dílo scénaristické lze vnímat jak v tištěné podobě, tak v jeho audio(vizuálním) vyjádření; (3) i pokud televize (vysílatel) užije v rámci výzdoby svých studií výtvarná díla (sošky, obrazy, keramiku aj.), jedná se rovněž o užití výtvarných děl vysíláním, protože se tato díla zpřístupňují divákům, přičemž nezáleží na tom, že „plnost dojmů“ by divák z těchto děl zřejmě užil či pocítil spíše na výstavě. Městský soud podle stěžovatele rovněž přehlíží skutečnost, že dnes již existuje celá řada počítačových programů, které plní pouze funkci předváděcích programů, s nimiž uživatel v podstatě (vyjma základních procesů) vůbec nepracuje. Nový přístup, který by vycházel z napadeného rozsudku, vlastně považuje za podstatné nejprve rozlišit, o jaké vyjádření díla jde, a teprve následně rozhodovat, zda jde o vyjádření autorskoprávně chráněné. Tento zcela absurdní závěr zjevně odhlíží od zásady, že autorské právo vzniká v okamžiku, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě (§ 9 odst. 1 autorského zákona). Pokud by podle návodu městského soudu mohlo být zjištěno, že k vyjádření autorského díla dochází i ve formě, jež není autorskoprávně chráněna, pak jsou podle stěžovatele prolomeny základní zásady autorského práva. Stěžovatel má rovněž za to, že výrazně většinový názor doktríny podporuje jeho závěry. Funkční hledisko počítačového programu navíc naráží na všeobecnou působnost autorského práva, kterému je jakékoli rozlišování účelu autorského díla zcela cizí. Vyzdvihování funkčního hlediska počítačových programů nemá oporu v zákoně. Funkční naplnění lze totiž nalézt i u jiných druhů autorských děl (kartografických, děl užitého umění, děl architektonických, včetně děl urbanistických). Přesto jejich ochrana není nikterak tímto oslabena či oproti jiným dílům zúžena a pokud ano, tak výslovně dle zákona (§ 38d autorského zákona). Proto i zahrnutí díla užitého umění do filmu podléhá souhlasu nositele práv a v oboru kabelového přenosu jej vypořádává příslušný kolektivní správce děl výtvarných umění.

[33] Stěžovatel dále namítá, že závěr soudu, který staví na vyjádření počítačového programu pouze ve dvou formách (zdrojovém textu a strojovém kódu), ve svém důsledku znamená, že pokud počítačový program není vyjádřen i svou uživatelskou vizualizací, tato vizualizace ve formě uživatelských obrazovek zůstává bez ochrany autorského práva a lze ji tedy jakkoli užít, neboť by nešlo o užití počítačového programu jako takového. Právní závěry soudu by tak zásadním způsobem podlamovaly ochranu investic softwarových společností. Závěr soudu, že postačí ochrana prostřednictvím předpisů proti nekalé soutěži, je vzhledem k omezené

působnosti obchodního zákoníku a vymezení nekalé soutěže (oproti působnosti autorského zákona) zcela nedostačující a vedl by k tomu, že softwarové společnosti by mohly produkovat počítačové programy se zcela totožnou vizualizací, ačkoli je pro oblast počítačových programů příznačné, že právě návyk uživatele na konkrétní zobrazení počítačového programu, jeho strukturu a vrstvení, tvoří stěžejní předpoklad pro uplatnění díla u uživatelské veřejnosti. Nepřiznání autorskoprávní ochrany tomuto zobrazení by vedlo k situaci, že by mnohé společnosti využily tohoto stavu k produkci programů totožných například s nejžádanějšími produkty. Jinými slovy, každý textový editor by potom mohl vypadat jako zcela totožná kopie uživatelského rozhraní nejžádanějšího software v tomto oboru (např. Microsoft Word). Přitom jak zdrojový text, tak strojový kód by se od těch originálních lišily, neboť velmi podobné či prakticky shodné vizualizace počítačového programu lze dosáhnout, přestože jejich zdrojová podoba se bude významně lišit od „originálu“.

[34] Stěžovatel rovněž nesouhlasí se závěry žalovaného, že neexistuje žádná srovnatelná zahraniční judikatura, a předložil dva rozsudky amerických federálních soudů [*Lotus Development Corp. v. Paperback Software Intl*, 740 F.Supp 37 (D. Mass. 1990); a *Lotus Development Corp. v. Borland International, Inc.*, 831 F.Supp 223 (D. Mass. 1993)], které podle stěžovatele vyzněly zcela jednoznačně ve prospěch jeho argumentů, podle nichž je uživatelské rozhraní chráněným vyjádřením počítačového programu.

[35] Stěžovatel rovněž nesouhlasí se závěrem soudu, že ochrana počítačového programu je limitována pouze na jeho hmotnou podobu. Stěžovatel považuje za logické, že počítačový program nelze užít rozhlasovým vysíláním, ale je nepochybné, že jej lze zpřístupnit ve formě (zvukově)obrazové, a to způsobu užití dle § 18 a násl. autorského zákona. Výše uvedený závěr městského soudu se opírá o odborný posudek JUDr. J. Č. ze dne 17. 10. 2004, který nechal vypracovat žalovaný v průběhu správního řízení a podle něhož s ohledem na funkční hledisko počítačových programů jejich vnímání zobrazením výsledků počítačového programu již nemá spadat pod ochranu vlastního počítačového programu jako duševního výtvoru, nýbrž má jít o užití počítačového programu podléhajícího jiné ochraně. Podle stěžovatele však JUDr. Č. ani městský soud nespécifikovali tuto „jinou ochranu“. V této souvislosti stěžovatel zásadně nesouhlasí s tím, že by jiné vyjádření počítačového programu než ve zdrojové či strojové formě bylo zcela nepoužitelné pro účel, ke kterému má počítačový program sloužit (tj. funkcionalitě), neboť pro uživatelskou veřejnost je právě zobrazení počítačového programu jedinou formou vnímatelného vyjádření, které rozumí. Dílo literární může být také zachyceno ve formě slepeckého písma, kterému bude rozumět pouze úzký okruh osob, přesto jde o vyjádření tohoto literárního díla s jeho plnou ochranou.

[36] Stěžovatel považuje za chybná rovněž konstatování městského soudu, že omezení autorových práv ve smyslu § 66 odst. 1 autorského zákona stvrzuje, že počítačový program je rozmnožován ve zdrojovém či strojovém kódu sloužícím k vložení do paměti počítače za účelem spojení všech elementů software a hardware od rozdílných výrobců, aby mohly společně pracovat a vytvořit výsledek počítačového programu. Na počítačovém programu totiž není autorskoprávně chráněna pouze ta část (§ 2 odst. 3 autorského zákona), která umožňuje jeho propojení s hardware či jiným software; počítačový program je chráněn jako celek.

[37] Stěžovatel brojí i proti výkladu pojmu „zobrazení“ uvedeného v § 66 odst. 2 autorského zákona. Výklad tohoto pojmu ze strany městského soudu považuje stěžovatel za nesrozumitelný, neboť soud vůbec nenaznačuje, co se tedy zobrazuje, když má „zobrazení“ ve smyslu § 66 odst. 2 autorského zákona (souladně směrnice 91/250/EHS) být přímo užitím počítačového programu. Jinými slovy, jakým konkrétním zobrazením počítačového programu je tedy myšleno ono „zobrazení“ podle § 66 odst. 2 autorského zákona? Z tohoto důvodu stěžovatel namítá

nepřezkoumatelnost této části rozsudku pro nesrozumitelnost ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Stěžovatel dospívá k závěru, že pojem „zobrazení“ ve smyslu § 66 odst. 2 autorského zákona zahrnuje i zobrazení počítačového programu ve formě uživatelského rozhraní (na obrazovce). Pokud městský soud uzavřel, že k užití počítačového programu nedochází, pokud se počítačový program zobrazuje na monitoru, nabízí se otázka, proč by „konzument“ počítačového programu musel získat k běžnému nakládání s počítačovým programem autorskoprávní licenci. Podle stěžovatele je rovněž zarážející, že i samotné přípravné koncepční materiály jsou chráněny v rámci ochrany počítačových programů (§ 65 odst. 1 autorského zákona), ale zobrazení počítačového programu takovou ochranu nezasluhuje. Stěžovatel na podporu svého závěru poukazuje i na znění čl. 4 písm. a) směrnice 91/250/EHS.

[38] Stěžovatel opakuje, že došlo k názorovému posunu žalovaného, který v důvodové zprávě k novele dřívějšího autorského zákona č. 86/1996 Sb. uznával, že „*předmětem ochrany je i vnitřní struktura počítačového programu tvořící jeho kostru a sestávající ze zvolené posloupnosti příkazů a organizace modulů, a dále způsob komunikace programu s uživatelem (originální a individuální způsob zobrazení informací na obrazovce)*“. Městský soud má podle stěžovatele nesprávně za to, že názorový posun žalovaného je opodstatněný vývojem právní úpravy. Stěžovatel naopak namítá, že žádný takový posun nová právní úprava neobsahuje. Nový autorský zákon podle něj nepojímá autorská díla novým způsobem, nedefinuje jinak jejich pojmové znaky, nezakotvuje v českém právním řádu copyrightovou ochranu, nemění strukturu ani logiku autorskoprávních zásad, vlastních střeoevropské kontinentální právní kultuře. Dílčí a drobné změny v autorském zákoně ohledně počítačových programů (nově např. postačuje k naplnění pojmového znaku díla u počítačových programů pouze původnost) pak rozhodně neodůvodňují změnu právního výkladu zastávaného žalovaným.

[39] Pokud jde o povinnou kolektivní správu, stěžovatel konstatuje, že zobrazení počítačového programu v rámci vysílání představuje zpřístupnění počítačového programu (byť jeho části) a vyžaduje ustavení kolektivního správce jak pro výkon práva na užití v kabelovém přenosu [§ 96 odst. 1 písm. c) autorského zákona], tak při provozování televizního vysílání [§ 101 odst. 9 písm. d) autorského zákona], neboť nositelé práv jsou pro výkon tohoto práva ze zákona zastoupeni kolektivním správcem (zákonné zastoupení dle § 96 odst. 2 autorského zákona), resp. jde o fikci tohoto zastoupení (dle § 101 odst. 9 autorského zákona). Kolektivní správa těchto práv je proto vždy účelná a ve smyslu rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80, nepodléhá přezkumu žalovaného. Stěžovatel tak nesouhlasí se závěrem městského soudu, že výkon povinně kolektivně spravovaného práva se jeví být jako neúčelný, když by se jednalo o výkon pouze jediného práva z celého katalogu práv podle § 96 odst. 1 autorského zákona. Žalovaný rovněž ve své praxi již pověřil výkonem pouze jediného práva povinně kolektivně spravovaného samostatného kolektivního správce, navíc v projednávaném případě ve skutečnosti nejde o výkon pouze jediného práva (ke kabelovému přenosu), ale rovněž o provozování televizního vysílání (tzv. kvazipovinná kolektivní správa bez možnosti vyloučení účinků hromadných smluv dle § 101 odst. 9 autorského zákona), u něhož je výkon kolektivní správy rovněž vždy účelný.

[40] Pokud jde o dobrovolnou kolektivní správu, stěžovatel nesouhlasí se závěrem o její neúčelnosti. S ohledem na vysokou míru softwarového pirátství si totiž lze jen stěží představit účelněji udělené oprávnění k výkonu kolektivní správy než k výkonu správy práv k počítačovým programům, a to zvláště při vědomí, že jejich volné užití ani pro vlastní potřebu nepřichází do úvahy (viz § 30 odst. 3 autorského zákona), tj. každý uživatel software potřebuje získat licenci. Dobrovolná kolektivní správa počítačových programů nemá podle stěžovatele důsledky, o nichž městský soud pojednává na straně 27 svého rozsudku, neboť se výkon dobrovolně kolektivně spravovaných práv na ty autory, kteří neprojeví vůli být smluvně zastoupeni kolektivním

správce, nevztahuje. Stěžovatel dále napadá závěr městského soudu o tom, že údajně svou žádost nepodložil přesvědčivou argumentací o účelnosti kolektivní správy práv dobrovolně kolektivně spravovaných; podle stěžovatele náležitosti žádosti splnil a o žádné další doplnění nebyl ze strany žalovaného žádán.

[41] Dále stěžovatel nesouhlasí s výkladem městského soudu ohledně § 101 odst. 9 písm. e) a f) autorského zákona. Stěžovatel přiznává, že v době rozhodování správního orgánu tato úprava neplatila (byla zavedena až zákonem č. 216/2006 Sb.). Přesto však podle něho dokládá posun v právní úpravě i ve vztahu k uvažované kolektivní správě počítačových programů. Podle § 101 odst. 9 písm. e) autorského zákona [obdobně i písm. f) téhož odstavce] platí: „*Poskytne-li hromadnou smlouvou podle odstavce 1 příslušný kolektivní správce licenci ... e) k půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla s výjimkou počítačového programu nebo k půjčování díla nebo výkonu výkonného umělce záznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam a k půjčování takových záznamů...*“. Z textu tohoto ustanovení stěžovatel dovozuje, že zákonodárce předpokládal, že udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy práv počítačových programů je možné. V těchto dvou případech [podle § 101 odst. 9 písm. e) a f)] totiž platí, že v případě počítačových programů nemůže poskytnout příslušný kolektivní správce licenci ve vztahu k nositelům autorských práv smluvně kolektivním správcem nezastupovaných. Hromadný účinek hromadných smluv je tedy zákonem v případě počítačových programů vyloučen. Proč by toto ustanovení bylo do zákonného textu vtěleno, když by kolektivní správa počítačových programů měla být neúčelná?

[42] Stěžovatel rovněž zdůrazňuje, že Česká republika není vázána žádnou mezinárodní smlouvou, která by zapovídala kolektivní správu práv k počítačovým programům a že je plně na českém zákonodárci, aby stanovil, zda-li lze kolektivně spravovat jen určitá díla, např. hudebních skladatelů, výtvarníků či autorů počítačových programů, nebo aby konkrétní díla z výkonu kolektivní správy vyloučil. Nový autorský zákon (zákon č. 121/2000 Sb.) taxativní výčet oborů autorských děl, jejichž hromadná (kolektivní) správa se připouští (jak činil starý zákon č. 237/1995 Sb.), opustil a naopak staví na zásadě obecné možnosti kolektivní správy jakéhokoli druhu autorského díla (předmětu ochrany ve smyslu § 95 odst. 2 autorského zákona).

[43] Ve vyjádření ke kasační stížnosti se žalovaný ztotožnil s rozsudkem městského soudu a zdůraznil, že případným udělením oprávnění ke kolektivní správě práv k počítačovým programům by Česká republika držela světový primát. Pokud jde o *ratio decidendi* rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80, žalovaný je toho názoru, že z odůvodnění tohoto rozsudku je zřejmé, že rozhodnutí žalovaného zdejší soud tenkrát zrušil pro vady řízení, přičemž stanoviska Nejvyššího správního soudu ohledně užití kabelovým přenosem jsou zcela obecná a nijak detailněji neodůvodněná.

[44] Podle žalovaného hmotněprávní podstata sporu spočívá především v odpovědi na otázku, zda je vzhledem ke specifické povaze počítačového programu možné jej užít vysláním a posléze kabelovým přenosem tohoto vysílání. Žalovaný (a rovněž městský soud) se domnívá, že vzhledem ke zvláštní povaze počítačového programu (jakožto instrukce, která způsobí, že hardware požadovaným způsobem pracuje) to možné není, pomíjí-li se zcela marginální možnost, že by byl vyslán přímo zdrojový či strojový kód. Stěžovatel podle žalovaného nesprávně směšuje pojem „ochrana díla“ s pojmem „užití díla“. Ochrana počítačových programů právem autorským byla zvolena relativně nedávno a spíše účelově, a proto není možné vykládat v souvislosti s počítačovými programy všechna ustanovení autorského zákona zcela shodně s tím, jak jsou vykládána v souvislosti s ochranou klasických autorských děl (či předmětů ochrany u práv souvisejících s právem autorským). Žalovaný nepopírá a nikdy ani nepopíral, že uživatelské rozhraní, tzv. „*look and feel*“, je jedním ze způsobů vyjádření počítačového programu, „*nícméně není tím vyjádřením, které by samo o sobě umožňovalo užití počítačového programu*“. Tímto vyjádřením, které

samo o sobě či ve spojení s jinými může užití zprostředkovat, jsou pouze vyjádření ve formě zdrojového a strojového kódu. Podobnost tohoto vyjádření s literárním textem je podle žalovaného také důvodem, proč příslušné mezinárodní smlouvy a autorský zákon označují počítačový program za chráněný „jako dílo literární“.

[45] Pokud jde o otázku, zda uživatelské rozhraní je či není chráněným vyjádřením počítačového programu, žalovaný uvádí, že předmětem řízení před správním orgánem a následně i před správním soudem nebyla tato otázka, nýbrž otázka, zda užití pouze samotného uživatelského rozhraní lze považovat za užití počítačového programu jako celku, a v důsledku toho, zda je možné, resp. nutné udělit oprávnění k výkonu kolektivní správy podle § 96 autorského zákona, neboť sám stěžovatel označil výkon práv povinně kolektivně spravovaných a příjmy z takového výkonu za stěžejní.

[46] Pokud jde o odkazy stěžovatele na zahraniční judikaturu, žalovaný podotýká, že právní úprava autorských práv ve Spojených státech amerických vychází ze zcela odlišných principů a tradic a že i v případě odkazů na judikaturu nelze svévolně vytrhávat jednotlivé části rozhodnutí z jeho celkového kontextu. Žalovaný v této souvislosti připomíná odlišnou judikaturu soudů ve Spolkové republice Německo, jejichž rozhodnutí vycházejí z právní úpravy, která se s českou právní úpravou v mnohém shoduje, neboť vychází ze stejných tradic evropského kontinentálního autorského práva.

[47] K námitkám stěžovatele ohledně dobrovolné kolektivní správy žalovaný opakuje, že v souvislosti s udělením oprávnění výlučně k výkonu tzv. čistě dobrovolně spravovaných práv (tj. práv, u kterých neplatí žádná z domněnek zastoupení kolektivním správcem) je třeba zvažovat, co činí kolektivní správu kolektivní správou, resp. co je dělítkem mezi kolektivní správou a agenturním zastoupením. Žalovaný namítá, že všichni dosavadní kolektivní správci mají ve svém portfoliu v první řadě povinně kolektivně spravovaná práva a práva spravovaná tzv. kvazipovinně (podle § 101 odst. 9 autorského zákona) a výkon těchto práv představuje základ a hlavní podstatu jejich činnosti a existence. Žalovaný se tudíž nedomnívá, že by za účelnou kolektivní správu bylo možno označit činnost, která je vykonávána výhradně na základě smluvního zmocnění, zejména pokud tuto činnost lze vykonávat na základě živnostenského oprávnění, které by mělo mít před monopolizovanou a ze zákona nevýdělečnou kolektivní správou přednost, pokud by měla být hlavní činností konkrétního subjektu. Vedle toho i sám stěžovatel označil ve své žádosti příjmy z výkonu povinně kolektivně spravovaných práv, přesněji řečeno prostředky stržené z těchto příjmů a určené k pokrytí účelně vynaložených nákladů kolektivní správy, za nejpodstatnější zdroj svých příjmů. Nabízí se pak otázka, čím by stěžovatel financoval svou činnost, když povinná ani kvazipovinná kolektivní správa nepřipadá v případě počítačových programů v úvahu.

[48] Na základě výše uvedených argumentů žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší správní soud předmětnou kasační stížnost v celém rozsahu zamítl.

III.

Položení předběžných otázek Nejvyšším správním soudem a rozsudek Soudního dvora

[49] Nejvyšší správní soud vycházel z toho, že pro posouzení jednotlivých námitek obsažených v kasační stížnosti je klíčové odpovědět v první řadě na otázku, zda u počítačových programů jakožto autorských děl přicházejí v úvahu takové formy jejich autorskoprávního užití, které souvisí s televizním vysíláním, tj. vysílání díla rozhlasem či televizí (§ 21 autorského zákona), přenos rozhlasového či televizního vysílání díla, včetně kabelového přenosu (§ 22 autorského zákona) a provozování rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 23 autorského zákona).

[50] Rozhodnutí žalovaného i rozsudek městského soudu totiž vycházejí z předpokladu, že vysílání počítačového programu či jeho části televizí, a to ať již za pomoci jakékoli technologie televizního vysílání (analogového či digitálního pozemního vysílání, vysílání kabelového či družicového), nepřichází v praxi v podstatě v úvahu, zejména z toho důvodu, že pomineme-li hypotetickou možnost, kdy by byl obsahem televizního vysílání zdrojový či strojový kód počítačového programu (tj. vyjádření programu v původním programovacím jazyku či v binárním kódu), může být vysíláno pouze grafické rozhraní počítačového programu, resp. jeho část. Tu sice mohou televizní diváci v takovém případě vnímat na obrazovkách, nicméně žalovaný ani městský soud nepovažovali možnost takového vnímání za zpřístupnění počítačového programu či jeho části jakožto autorského díla veřejnosti. Vycházeli v prvé řadě z toho, že grafické uživatelské rozhraní není zobrazením počítačového programu jakožto autorského díla, neboť ze samotného uživatelského rozhraní není možné zpětně rekonstruovat zdrojový či strojový kód počítačového programu (což uznává i stěžovatel), které jediné umožňují poznat počítačový program jakožto výsledek tvůrčí duševní činnosti, tj. jako „*vyjádření myšlenky v jejím systematickém celku pokynů určených stroji za účelem řešení dané úlohy*“ (Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 622). Dále měli žalovaný i městský soud za to, že i kdyby mělo být grafické uživatelské rozhraní považováno za vyjádření díla v jeho objektivně vnímatelné podobě, pak pouze v případě, kdy je zobrazováno na obrazovce počítače (či jiného přístroje), který je právě za pomoci daného programu a jeho uživatelského rozhraní tím, kdo takové autorské dílo takto vnímá, ovládán. Toto hledisko funkcionality ovšem absentuje v případě, kdy jsou grafické rozhraní či jeho část pouze pasivně vnímány za pomoci televize, tedy bez možnosti aktivního přístupu diváka k tomuto uživatelskému rozhraní a k zařízení, k jehož ovládání má dané programové vybavení sloužit.

[51] Stěžovatel tyto závěry správního orgánu i správního soudu v kasační stížnosti zpochybňoval, přičemž, jak již bylo řečeno, ověření správnosti těchto závěrů bylo klíčové pro posouzení toho, zda byla stěžovatelova žádost o udělení oprávnění ke kolektivní správě autorských práv k počítačovým programům zamítnuta po právu, či nikoliv. Pokud by totiž soud přisvědčil stěžovateli v tom, že televizní vysílání grafického rozhraní či jeho části, k němuž skutečně v praxi čas od času dochází, je autorskoprávním užitím počítačového programu, jen stěží by mohl žalovaný bez další argumentace a doplnění skutkových zjištění tvrdit, že povinná kolektivní správa autorských práv ke kabelovému přenosu počítačových programů [§ 22 odst. 2, § 96 odst. 1 písm. c) autorského zákona] v daném případě nepřichází v úvahu. Je třeba přitom vzít v úvahu závěr, který učinil Nejvyšší správní soud již ve svém prvním rozhodnutí v této věci, tj. ve zmiňovaném rozsudku ze dne ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80, tedy, že u práv povinně kolektivně spravovaných nelze hodnotit účelnost kolektivní správy, neboť tato práva nemohou jejich nositelé vykonávat jiným způsobem, než právě za pomoci kolektivní správy. Jestliže tedy zákonodárce učinil práva k užití autorských děl kabelovým přenosem v souladu se směrnicí Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu předmětem povinné kolektivní správy, pak nelze žádost o udělení oprávnění k takové kolektivní správě posuzovat z toho hlediska, zda by byl takový kolektivní výkon práv účelný, ale právě pouze z toho hlediska, zda vzhledem k povaze chráněného autorského díla přichází uplatnění těchto práv ke kabelovému přenosu v úvahu.

[52] Ovšem rovněž u jiných forem autorskoprávního užití díla v souvislosti s televizním vysíláním musí být úvaha správního orgánu do značné míry obdobná. Nejedná se totiž sice o práva povinně kolektivně spravovaná, nicméně jde o práva, která jsou ve smyslu § 101 odst. 9 písm. c) a d) autorského zákona předmětem rozšířené, resp. „kvazipovinné“ kolektivní správy, tedy pokud kolektivní správce uzavře hromadné licenční smlouvy na dané způsoby užití

autorských děl, vztahuje se oprávnění k užití nejen na díla nositelů práv smluvně zastupovaných kolektivním správcem, ale i na díla nositelů práv smluvně nezastupovaných (s tím rozdílem, že tyto účinky hromadných smluv mohou smluvně nezastoupení nositelé práv u licence k vysílání autorských děl televizí podle § 21 autorského zákona vyloučit, zatímco u licence k provozování televizního vysílání autorských děl podle § 23 autorského zákona tyto účinky vyloučit nemohou). I u ostatních forem užití díla v souvislosti s televizním vysíláním se v praxi většinou vychází z toho, že kolektivní správa těchto práv je účelná, a to nejen ve vztahu k nositelům těchto práv, ale i ve vztahu k uživatelům autorských děl, to ovšem opět pouze za předpokladu, že u konkrétního druhu díla přicházejí tyto formy užití díla vůbec v úvahu.

[53] Zodpovězení uvedené právní otázky vztahující se k možnému užití počítačových programů v souvislosti s televizním vysíláním bylo tedy určující pro celkové posouzení kasační stížnosti. Z dosavadního výkladu přitom vyplývá, že tato otázka se vlastně rozpadá do dvou samostatných podotázek. Tou první podotázkou je, zda grafické uživatelské rozhraní lze považovat za zobrazení, tedy vyjádření počítačového programu nebo jeho části jakožto autorského díla. V případě kladné odpovědi pak připadá do úvahy druhá podotázka, zda v takovém případě lze televizní vysílání grafického uživatelského rozhraní nebo jeho části považovat za sdělování díla veřejnosti, tj. za způsob autorskoprávního užití díla.

[54] Posouzení povahy grafického uživatelského rozhraní („*look and feel*“) počítačového programu z hlediska jeho autorskoprávní ochrany je z pohledu vnitrostátního práva otázkou výkladu příslušných ustanovení autorského zákona, tedy zejména § 65 a § 2 odst. 2 tohoto zákona vymezujících počítačový program jakožto autorské dílo, které má být předmětem autorskoprávní ochrany za obdobných podmínek jako dílo literární, a zároveň je třeba přihlídnout i k obecným ustanovením autorského zákona definujícím autorské dílo jakožto nemotný statek v jeho objektivně vnímatelném vyjádření (zejména § 2 odst. 1 autorského zákona ve spojení s § 9 odst. 1 autorského zákona). Přitom ovšem nelze odhlédnout od skutečnosti, že ustanovení autorského zákona, která se týkají počítačových programů, byla vložena do tohoto zákona za účelem transpozice směrnice 91/250/EHS, z toho vyplývá v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora povinnost Nejvyššího správního soudu jako kteréhokoli jiného soudu či správního orgánu členského státu Evropské unie vykládat zmiňovaná ustanovení autorského zákona konformně s textem i účelem této směrnice. V této souvislosti je zřejmé, že text § 2 odst. 2 a § 65 odst. 1 a 2 autorského zákona v zásadě odpovídá textu čl. 1 odst. 1 až 3 směrnice 91/250/EHS. Podle § 65 odst. 1 autorského zákona počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, je chráněn jako dílo literární. Podle čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250/EHS se ochrana podle této směrnice vztahuje na vyjádření počítačového programu v jakékoli formě. V konečném důsledku tedy výše položená otázka, zda je onou „formou vyjádření počítačového programu“ či jeho částí, která podléhá autorskoprávní ochraně, také grafické uživatelské rozhraní, závisí na výkladu čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250/EHS ve spojení s ostatními relevantními ustanoveními této směrnice, včetně příslušných bodů odůvodnění této směrnice.

[55] Obdobně je tomu i u druhé relevantní otázky, tedy zda lze televizní vysílání grafického uživatelského rozhraní nebo jeho části považovat za sdělování díla veřejnosti, tj. za způsob autorskoprávního užití díla.

[56] I zde bylo třeba se z pohledu vnitrostátního práva zabývat výkladem příslušných ustanovení autorského zákona. Všechny formy autorskoprávního užití díla, které souvisí s televizním vysíláním, tj. vysílání díla rozhlasem či televizí (§ 21 autorského zákona), přenos rozhlasového či televizního vysílání díla, včetně kabelového přenosu (§ 22 autorského zákona) a provozování rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 23 autorského zákona) autorský zákon řadí mezi způsoby užití formou sdělování díla veřejnosti dle § 12 odst. 4 písm. f) tohoto zákona.

Podle § 18 odst. 1 autorského zákona se pak sdělováním díla veřejnosti rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově. Tato ustanovení autorského zákona mají ovšem opět svou obdobu v příslušných ustanoveních směrnic EU, konkrétně zejména v čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „směrnice 2001/29/ES“), podle něhož „[č]lenské státy poskytnou autorům vylučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově...“. Podle bodu 23 odůvodnění této směrnice by se pak právem na sdělování díla veřejnosti mělo rozumět „veškeré sdělování veřejnosti nepřítomné v místě, ze kterého sdělování vychází. Toto právo by mělo zahrnovat jakékoli sdělování nebo přenos díla pro veřejnost po drátě nebo bezdrátově, včetně vysílání. Toto právo by nemělo zahrnovat žádné jiné úkony“. Zodpovězení dané otázky tedy v konečném důsledku závisí na výkladu citovaných ustanovení směrnice 2001/29/ES.

[57] Za těchto okolností tedy Nejvyšší správní soud měl jakožto soud, proti jehož rozhodnutí není přípustný opravný prostředek, povinnost vyplývající z čl. 234 třetího pododstavce Smlouvy o založení ES (nyní čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie), položit Soudnímu dvoru předběžné otázky týkající se výkladu čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250/EHS a čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29/ES. Výjimkou z této povinnosti by mohla být pouze situace, kdy by se k daným otázkám již vztahovala ustálená judikatura Soudního dvora (*acte éclairé*), což v daném případě Nejvyšší správní soud neshledal, nebo by musela být odpověď na dané otázky natolik jasná a jednoznačná, a to nejen z hlediska českého znění citovaných směrnic, že by nebylo dle ustálené judikatury Soudního dvora nutné předběžné otázky pokládat (*acte clair*). Ani o takové případy se však v této věci nejednalo.

[58] Z uvedených důvodů se tedy Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 16. 9. 2009, č. j. 5 As 38/2008 - 182, obrátil ve věci výkladu práva Společenství (nyní Unie) na Soudní dvůr a položil mu následující předběžné otázky:

1. Je třeba čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů vykládat tak, že pro účely autorskoprávní ochrany počítačového programu jakožto autorského díla podle uvedené směrnice se „vyjádřením počítačového programu v jakékoliv formě“ rozumí také grafické uživatelské rozhraní počítačového programu nebo jeho část?

2. V případě kladné odpovědi na první otázku, představuje televizní vysílání, jímž je veřejnosti umožněno smyslové vnímání grafického uživatelského rozhraní počítačového programu nebo jeho části, ovšem bez možnosti tento program aktivně ovládat, sdělování autorského díla nebo jeho části veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti?

[59] V návaznosti na uvedené předběžné otázky pak Nejvyšší správní soud zmiňovaným usnesením v souladu s § 48 odst. 1 písm. e) s. ř. s. přerušil řízení, aby vyčkal rozhodnutí Soudního dvora.

[60] V předmětné věci vydal Soudní dvůr rozsudek ze dne 22. 12. 2010, *Bezpečnostní softwarová asociace*, C-393/09, dosud nepublikováno, jímž odpověděl na otázky Nejvyššího správního soudu takto:

1. Grafické uživatelské rozhraní není formou vyjádření počítačového programu ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů, a nemůže se na něj vztahovat autorskoprávní ochrana počítačových programů podle této směrnice. Na takové rozhraní se však může vztahovat jakožto na dílo autorskoprávní ochrana podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, pokud je toto rozhraní vlastním duševním výtvorem autora.

2. Televizní vysílání grafického uživatelského rozhraní nepředstavuje sdělování autorského díla veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29.

[61] V odůvodnění svého rozhodnutí Soudní dvůr s odkazem na čl. 1 odst. 1 a 2 směrnice 91/250/EHS a čl. 10 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) konstatoval, že zdrojový a strojový kód počítačového programu jsou formami vyjádření tohoto programu, kterým přísluší autorskoprávní ochrana počítačových programů podle čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250/EHS. Předmětem ochrany přiznané touto směrnicí je jakákoliv forma vyjádření počítačového programu, která umožňuje program rozmnožit v různých počítačových kódech, jako jsou právě zdrojový a strojový kód. Tato ochrana se vztahuje i na přípravné koncepční práce, které mohou vést k rozmnožení či pozdějšímu vytvoření počítačového programu (viz druhá věta sedmého bodu odůvodnění směrnice 91/250/EHS). Soudní dvůr se odvolal rovněž na stanovisko generálního advokáta Y. Bota přednesené v této věci dne 14. 10. 2010, podle něhož jakákoli forma vyjádření počítačového programu musí být chráněna od okamžiku, kdy by její rozmnožení způsobilo rozmnožení samotného počítačového programu a umožnilo by tak počítači, aby plnil svoji funkci. Grafické uživatelské rozhraní, tj. interakční rozhraní určené ke komunikaci mezi počítačovým programem a jeho uživatelem, neumožňuje rozmnožení tohoto programu, ale představuje pouze prvek tohoto programu, jehož prostřednictvím uživatelé využívají funkce uvedeného programu. Z toho vyplývá, že toto rozhraní není formou vyjádření počítačového programu ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250/EHS a že se na něj v důsledku toho nemůže vztahovat zvláštní autorskoprávní ochrana podle této směrnice. To ovšem podle Soudního dvora nevyklučuje, aby se na něj vztahovala obecná úprava autorskoprávní ochrany podle směrnice 2001/29/ES. Bude tomu tak tehdy, pokud bude grafické uživatelské rozhraní autorským dílem, tedy vlastním duševním výtvorem autora.

[62] Pokud jde o druhou předloženou otázku, Soudní dvůr konstatoval, že televizní vysílání díla je v zásadě jeho sdělováním veřejnosti, přičemž autor díla má výlučné právo udělit k takovému sdělování veřejnosti svolení nebo je zakázat. Pokud je však v rámci televizního vysílání pořadu zobrazeno grafické uživatelské rozhraní, je toto grafické uživatelské rozhraní divákům sdělováno tak, že jej přijímají pouze pasivně, bez možnosti do něj zasáhnout. Televizní diváci nemohou využívat funkci uvedeného rozhraní, kterou je umožnit interakci mezi počítačovým programem a uživatelem. Vzhledem k tomu, že prostřednictvím televizního vysílání není grafické uživatelské rozhraní zpřístupněno veřejnosti způsobem, který by osobám z řad veřejnosti umožňoval přístup k zásadnímu prvku, jímž se rozhraní vyznačuje, totiž interakci s uživatelem, nedochází podle Soudního dvora ke sdělování grafického uživatelského rozhraní veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29/ES.

[63] V návaznosti na rozsudek Soudního dvora Nejvyšší správní soud v souladu s § 48 odst. 4 s. ř. s. rozhodl usnesením ze dne 3.1. 2011, č. j. 5 As 38/2008 - 282, o pokračování v řízení o kasační stížnosti v této věci.

IV.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[64] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkou stěžovatele, podle níž městský soud nesprávně vyložil *ratio decidendi* rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80.

[65] Již z toho, že se Nejvyšší správní soud rozhodl položit Soudnímu dvoru v posuzované věci výše uvedené předběžné otázky, vyplývá, že se se zmiňovanou stížní námitkou neztotožnil. Z odůvodnění rozsudku ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80, vyplývá, že Nejvyšší správní soud zrušil rozhodnutí ministra kultury ze dne 31. 10. 2001, č. j. 6407/2001, podle § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s. pro nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí, neboť ministr kultury se v tomto rozhodnutí dostatečně nevypořádal s odvolacími námitkami stěžovatele. Rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 7. 2001, č. j. 6407/2001, vydané v prvním stupni, pak Nejvyšší správní soud zrušil jednak podle § 76 odst. 1 písm. c) s. ř. s. pro podstatné procesní vady, jednak rovněž podle § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s. pro nesrozumitelnost a nedostatek důvodů rozhodnutí, neboť žalovaný v tomto rozhodnutí nerozlišoval mezi právy povinně a dobrovolně kolektivně spravovanými a paušálně hodnotil kolektivní správu práv, o níž žádal stěžovatel, jako neúčelnou. Nejvyšší správní soud přitom formuloval právní názor, podle něhož stanovil-li zákonodárce pro určitá práva režim povinně kolektivní správy, je zřejmé, že považuje jejich kolektivní správu za účelnou, neboť jiným způsobem než formou kolektivní správy tato práva ani vykonávat nelze. Z tohoto názoru následně vycházel žalovaný i městský soud a Nejvyšší správní soud ho zastává i nadále při hodnocení nyní posuzované kasační stížnosti (viz bod 51 tohoto rozsudku). To ovšem neznamená, že by Nejvyšší správní soud ve svém předcházejícím rozhodnutí vyloučil možnost, aby žalovaný zkoumal, zda uplatnění práv, která mají být povinně kolektivně spravována, vůbec přichází u práv k počítačovým programům v úvahu. Touto otázkou se Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80, vůbec nezabýval, neboť shledal tehdy napadená správní rozhodnutí nepřezkoumatelnými pro nedostatek důvodů. Nejvyšší správní soud tedy nemohl stěžovateli přisvědčit, že by žalovaný či městský soud postupovaly v dalším řízení v rozporu se závazným právním názorem vyjádřeným v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2003, č. j. 6 A 136/2001 - 80.

[66] Jak již bylo konstatováno, stěžejní část kasační stížnosti mířila proti závěru městského soudu, potažmo žalovaného o tom, že povinná či kvazipovinná, resp. rozšířená správa práv k počítačovým programům, o níž stěžovatel žádal, nepřichází vzhledem k povaze počítačových programů v úvahu. Na tyto kasační námitky poskytl jednoznačnou odpověď citovaný rozsudek Soudního dvora. Ten je závazný nejen pro Nejvyšší správní soud, ale i pro stěžovatele a žalovaného, postačí tedy pouze stručně odkázat na jeho závěry, aniž by bylo třeba se znovu detailně zabývat jednotlivými dílčími argumenty uvedenými v kasační stížnosti. Stěžovatel měl možnost tyto argumenty znovu vyjádřit a také je vesměs vyjádřil v rámci řízení o předběžných otázkách před Soudním dvorem, ale po vynesení rozsudku Soudního dvora již tyto argumenty na závěrech Soudního dvora nemohou ničeho změnit.

[67] Pokud jde o práva povinně kolektivně spravovaná, stěžovatel žádal pouze o kolektivní správu práv na užití počítačových programů jakožto autorských děl kabelovým přenosem podle § 96 odst. 1 písm. c) autorského zákona. Pokud jde o práva, jež mohou být předmětem rozšířené, resp. kvazipovinné kolektivní správy (viz § 101 odst. 9 autorského zákona), stěžovatel žádal o kolektivní správu práv na vysílání počítačových programů jakožto autorských děl televizí podle § 21 autorského zákona (kde mohou smluvně nezastoupení nositelé práv účinky hromadných smluv vyloučit) a práv na provozování televizního vysílání počítačových programů jakožto autorských děl podle § 23 autorského zákona (kde účinky hromadných smluv smluvně nezastoupení nositelé práv vyloučit nemohou). Aby však mohlo vůbec dojít k těmto způsobům

autorskoprávního užití počítačových programů jakožto autorských děl spojených s televizním vysíláním, musel by být buď vysílán strojový či zdrojový kód programu, což v praxi nepřipadá v úvahu, nebo by muselo být za tento způsob užití počítačového programu považováno vysílání uživatelského rozhraní.

[68] Tuto možnost ovšem jednoznačně vyloučil Soudní dvůr již tím, že konstatoval, že uživatelské rozhraní nelze považovat za formou vyjádření počítačového programu ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250/EHS a nemůže se na něj tedy vztahovat autorskoprávní ochrana počítačových programů podle této směrnice. To znamená, že nejde ani o formu vyjádření počítačového programu chráněnou podle § 65 odst. 1 autorského zákona. Soudní dvůr sice zároveň nevyloučil, že uživatelské rozhraní může být autorským dílem ve smyslu směrnice 2001/29/ES (tj. ve smyslu obecné definice autorského díla podle § 2 odst. 1 autorského zákona), tento závěr Soudního dvora však není pro posouzení dané věci relevantní, neboť stěžovatel se žádostí podanou dne 9. 4. 2001 a upřesněnou dne 12. 6. 2001 výslovně domáhal pouze kolektivní správy práv k počítačovým programům, nikoliv k jiným druhům autorských děl. Na žádost stěžovatele tedy nelze nahlížet jako na žádost o kolektivní správu práv ke všem autorským dílům, která vznikají v souvislosti s vyvíjením „software“. I kdyby to však hypoteticky možné bylo, nic by to nezměnilo na platnosti druhého závěru Soudního dvora v dané věci, podle něhož televizní vysílání grafického uživatelského rozhraní, byť by i bylo v konkrétním případě autorským dílem, nelze považovat za sdělování díla veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29/ES a tedy ani ve smyslu § 18 odst. 1 autorského zákona, který představuje transpozici zmiňovaného ustanovení směrnice.

[69] Nejvyšší správní soud tedy hodnotí jako správné závěry městského soudu, potažmo žalovaného, podle nichž užití počítačových programů jakožto autorských děl kabelovým přenosem stejně jako další způsoby autorskoprávního užití počítačových programů spojené s televizním vysíláním nepřipadají ve skutečnosti do úvahy. Naopak námítky stěžovatele zpochybňující tyto závěry posoudil Nejvyšší správní soud jako nedůvodné, včetně námítky nesrozumitelnosti části odůvodnění rozsudku městského soudu, jež se vztahuje k výkladu § 66 odst. 2 autorského zákona. Nejvyšší správní soud shledal tuto pasáž zcela srozumitelnou a odpovídající celkovým závěrům Soudního dvora.

[70] Další okruh stížních námitek se vztahoval k těm způsobům autorskoprávního užití počítačových programů, u nichž by mohla být s tím spojená majetková autorská práva předmětem pouze dobrovolné kolektivní správy. Stěžovatel zpochybňoval závěr městského soudu, resp. žalovaného, že kolektivní výkon těchto práv by byl v daném případě neúčelný. Ani těmto námítkám ovšem Nejvyšší správní soud nepřisvědčil.

[71] Městský soud v Praze se s žalobní argumentací stěžovatele k účelnosti dobrovolné kolektivní správy práv v rozsahu žádosti stěžovatele důkladně vypořádal na straně 25 až 29 svého rozsudku a Nejvyšší správní soud na důvody městského soudu plně odkazuje. Především se pak Nejvyšší správní soud ztotožňuje s konstatováním městského soudu, podle něhož k udělení oprávnění ke kolektivnímu výkonu majetkových autorských práv nepostačuje pouhá vůle některých nositelů práv dát se zastupovat na základě smlouvy o zastupování v rámci kolektivní správy. Tuto svou vůli mohou nositelé práv jistě uplatnit také např. formou agenturního zastoupení. Podmínka účelnosti dobrovolné kolektivní správy uvedená v § 98 odst. 6 písm. b) autorského zákona bude skutečně naplněna tam, kde je pro nositele práv nemožné nebo velmi obtížné kontrolovat užití děl (či jiných předmětů ochrany) a uplatňovat individuálně právo na odměnu za udělení licence k užití a kde je na druhé straně i pro zájemce o díla (či o jiné předměty ochrany) obdobně obtížné získávat příslušné licence k jejich užití od jednotlivých nositelů práv. Nejvyšší správní soud souhlasí s městským soudem i v tom, že stěžovatel svou

argumentací nepřesvědčil, že by v daném případě existovala skutečná potřeba kolektivního výkonu práv k počítačovým programům tak, jak ve své žádosti navrhoval.

[72] Městský soud přitom důvodně poukázal na závěr uvedený v odborném posudku JUDr. J. Č., podle něhož „(p)očítačový program je svou povahou zcela odlišný od jiných autorských děl, a to zejména co do rozsahu možného užívání. Počítačový program lze smysluplně užít pouze jediným možným způsobem – a to sice jeho provozem (instalací, spuštěním a užíváním) na k tomu určeném zařízení, tj. především na počítači“. Užívání počítačového programu tedy je, jak potvrdil i Soudní dvůr, úzce funkčně omezeno. U těch ze způsobů autorskoprávního užití počítačových programů uvedených ve stěžovatelově žádosti, k nimž v praxi skutečně dochází, tj. u pronájmu počítačových programů dle § 12 odst. 4 písm. c) a § 15 autorského zákona a dále u jejich zpřístupňování způsobem, že kdokoli k nim může mít přístup na místě a v čase podle své vlastní volby, zejména počítačovou nebo obdobnou síť podle § 12 odst. 4 písm. f) ve spojení s § 18 odst. 2 autorského zákona, jsou nositelé práv k počítačovým programům schopni si udělování licencí a vybírání odměn zajistit sami. Městský soud též důvodně poukázal na ekonomická rizika navrhovaného kolektivního výkonu majetkových autorských práv k počítačovým programům, a to zejména za situace, kdy navrhovaný výkon práv povinně kolektivně spravovaných ve skutečnosti nepřipadá do úvahy, nemohl by tedy být ani hlavním zdrojem příjmů z kolektivní správy, jak stěžovatel předpokládal ve své žádosti.

[73] Stěžovatel v kasační stížnosti namítá, že s ohledem na vysokou míru softwarového pirátství si lze jen stěží představit účelněji udělené oprávnění k výkonu kolektivní správy než k výkonu správy práv k počítačovým programům, a to zvláště při vědomí, že jejich volné užití ani pro vlastní potřebu nepřichází do úvahy (viz § 30 odst. 3 autorského zákona). K tomu je ovšem třeba uvést, že odhalování a stíhání softwarového pirátství je především úkolem policie a dalších orgánů činných v trestním řízení, příp. jiných státních orgánů (viz např. pravomoci celních orgánů podle příslušných nařízení Evropské unie a zákona č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví) a naopak kolektivní správce nemá v tomto ohledu žádná zvláštní oprávnění.

[74] Pokud stěžovatel městskému soudu vytýká závěr o tom, že stěžovatelova žádost nebyla doložena přesvědčivou argumentací s tím, že stěžovatel veškeré náležitosti žádosti splnil a nebyl žalovaným vyzván k jejímu doplnění, pak stěžovatel směšuje nezbytné náležitosti žádosti podle § 98 odst. 2 a 3 autorského zákona a samotnou důvodnost žádosti o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy. Pokud městský soud uzavřel, že žádost není podložena přesvědčivou argumentací, měl tím na mysli právě její nedůvodnost, nijak tím však nezpochybňoval, že žádost obsahovala veškeré formální náležitosti a že tedy nebylo nutné, aby žalovaný vyzýval stěžovatele v průběhu správního řízení k jejímu doplnění.

[75] Je pravdou, že, jak uvádí stěžovatel v kasační stížnosti, udělení oprávnění k výkonu dobrovolné kolektivní správy práv k počítačovým programům by se přímo netýkalo nositelů práv, kteří by nebyli stěžovatelem jakožto kolektivním správcem zastoupeni; to obecně neplatí pro výkon práv v rámci rozšířené či kvazipovinné kolektivní správy podle § 101 odst. 9 autorského zákona, která ovšem, jak již bylo vysvětleno, v případě počítačových programů nepřipadá do úvahy. Nic to však nemění na celkové správnosti závěrů městského soudu, potažmo žalovaného o neúčelnosti kolektivní správy právy k počítačovým programům. Tento závěr potvrzuje i doktrína, např. jeden z komentářů k autorskému zákonu uvádí: „Kolektivní správa je rovněž vyloučena u takových výše uvedených předmětů ochrany, u nichž by vzhledem k jejich povaze a možností jejich užití byl výkon kolektivní správy neúčelný. To se v současnosti týká zejména počítačových programů“ (Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 751).

[76] Podle důvodové zprávy k zákonu č. 216/2006 Sb., který byl přijat a nabyl účinnosti až po vydání žalobou napadených rozhodnutí v této věci a jímž mj. byla do § 101 odst. 9 vložena nová písmena e) a f), souviselo toto doplnění zákona s úpravou knihovní licence a s úpravou zpřístupňování vydaných děl „on demand“ knihovnou. Ze skutečnosti, že jsou z dosahu těchto ustanovení týkajících se rozšířené kolektivní správy, výslovně vyloučeny počítačové programy, rozhodně nelze dovozovat, že by zákonodárce apriori považoval správu počítačových programů za účelnou. Konečně ani skutečnost, že, jak zdůrazňuje stěžovatel, Česká republika není vázána žádnou mezinárodní smlouvou, která by zapovídala kolektivní správu práv k počítačovým programům a že stávající autorský zákon je založen na zásadě obecné možnosti kolektivní správy jakéhokoli druhu autorského díla či jiného předmětu ochrany, ještě neznamená, že by kolektivní správa práv k počítačovým programům, jež by byla v každém případě v evropském i celosvětovém měřítku dosti ojedinělou záležitostí, musela být nutně považována za účelné a ekonomicky výhodné řešení.

[77] Nejvyšší správní soud uzavírá, že neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 in fine s. ř. s. zamítl.

V.

Náklady řízení

[78] O náhradě nákladů řízení Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy vůči stěžovateli právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení, a to včetně nákladů řízení před Soudním dvorem. Řízení o předběžné otázce je totiž třeba považovat za řízení incidenční ve vztahu k řízení před vnitrostátním soudem, který předběžnou otázku položil. O nákladech, které původní účastníci vynaložili v řízení o předběžných otázkách, tedy má v daném případě rozhodnout Nejvyšší správní soud (viz čl. 104 odst. 6 Jednacího řádu Soudního dvora a bod 59 rozsudku Soudního dvora v této věci). Žalovaný však náhradu nákladů řízení nepožadoval a tudíž ani nevyčíslil, přičemž ze spisu nevyplývá, že by tyto náklady ve vlastním řízení o kasační stížnosti přesáhly rámec běžné úřední činnosti žalovaného. Pokud jde o řízení před Soudním dvorem, z dokumentů, které obdržel Nejvyšší správní soud v průběhu řízení o předběžných otázkách od Soudního dvora, ani z vlastního rozsudku Soudního dvora nevyplývá, že by přímo žalovaný v písemné či ústní části tohoto řízení vystupoval. O nákladech České republiky, která do řízení o předběžných otázkách intervenovala jakožto členský stát, není Nejvyšší správní soud oprávněn rozhodovat (jak vyplývá z bodu 59 rozsudku Soudního dvora a z čl. 69 odst. 4 Jednacího řádu Soudního dvora, musí nést vlastní náklady v tomto řízení sama). Nejvyšší správní soud tedy rozhodl, že se žalovanému náhrada nákladů řízení nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 2. února 2011

JUDr. Lenka Matyášová, Ph.D.
předsedkyně senátu